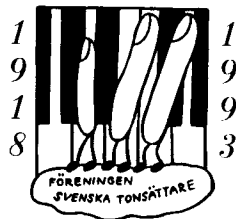

NY MUSIK

fff (en fanfar för FST)

- Lars Sandberg:** *Åter-tagning* f. två trumpet (1991)
Lars Sandberg: *Vind* f. flöjt solo (1993)
Johnny Grandert: *Braccio di ferro* f. trombon solo (1993)
Lars Sandberg: *Skuggor och Dagar* f. crotalspel (1993)
Lars Hallnäs: *När kungen kommer...* f. trumpet o. fem virveltrummor (1983)

—paus—

- Lars Hallnäs:** *När dagens ljus...* f. chimes och trumpet (1979)
Lars Sandberg: *Före-drag* f. trumma (1993)
Johnny Grandert: *Temper tantrum* f. flöjt solo (1993)
Johnny Grandert: *I Gemelli* f. två trumpet (1993)

Samtliga verk uruppförs, utom *När kungen kommer...*

Bo Nyberg, flöjt – David Bryntesson och David Glenneskog, trumpet – Anton Grandert, trombon – Jerker Johansson, dirigent, chimes och trumma – Petri Heikura, Per Karlsson, Jonas Landén, Martin Larsson och Johan Westerlund, virveltrummor – Björn Nilsson, crotaler

Söndag den 24 oktober 1993, kl.18.00

Museet, kulturhuset, Borås

Entré 40:- Medl. fri entré

Johnny Grandert, Lars Hallnäs, Lars Sandberg – vad har de måne gemensamt, förutom att de naturligtvis är FST-medlemmar? Ja, dels hör de till våra allra finaste tonsättare och är följaktligen Ny Musik-favortiter, dels har de en utpräglad talang, tycks det, för att hamna lite i skymundan – på grund av taskiga armbågar och musikmakthavares understundom något underliga prioriteringar. Desto större glädje är det att kunna presentera en rad verk som inget öra tidigare har avnjutit.

Lars Sandberg (f. 1955) betraktar samtliga sina här framförda verk som ett slags studier, enkla och anspråkslösa. *Åter-tagning* för två trumpeter (1991) är närmast ett skolboksexempel på hur en totalkromatik växer fram organiskt; det börjar med en ton, sedan två, och så småningom samtliga tolv. Det är Sandbergs första verk i vilket kortare eller längre avsnitt repeteras ett bestämt eller valfritt antal gånger, en egenhet som återkommer i samtliga hans stycken på denna konsert. Själv betraktar han det som något av en milsten i sitt komponerande – "...just i hur det finner sina toner. På ett plan är det mycket stravinskyskt – en meningsfull enkelhet."

Vind för flöjt solo (1993), som liksom de följande Sandbergverken är komponerat direkt för denna konsert, är snarast att beskriva som en melodi som söker sin väg, trevande, besvärjande – "en musik som blåser vart den vill". Den går från kromatik mot diatonik, "i ett sökande efter en tonalitet, en meningsfull relation till tonalitetsproblematiken".

Johnny Grandert har gjort sig känd som en "blåsartonsättare", och visst behärskar han blåsinstrumenten bättre än de flesta av sina kolleger, men ändå är det en missvisande bild; exempelvis har han under de senaste åren komponerat *sju* stoorra stråkkvartetter (som naturligtvis och tyvärr ligger ospelade). Men i de tre verk han skrivit för denna konsert är det blåsmusikern vi möter. I *Braccio di ferro* – Järnarmen, vilket naturligtvis syftar på trombonistens högerarm, men också är det italienska namnet på Karl-Alfred/Popeye – använder Grandert en rad annorlunda spelsätt, och pressar instrumentet mot bristningsgränsen. Stycket är uppbyggt som en rad fragment som efterhand förs allt närmare varandra, små avhuggna fraser som fogas samman till en melodi. *Braccio di ferro* är komponerat i nära samarbete med dess exekutör, tillika tonsättarens son.

Lars Sandbergs *Skuggor och dagrar*, med undertiteln *Sju stycken för crotal-spel* (1993), är närmast att betrakta som ett unikum. Repertoaren för solocrotalister är ju inte precis rikhaltig. Men tonsättaren var lockad av att försöka differentiera en klang som vi vanligtvis uppfattar som mycket odifferentierad. De sju satserna bygger på var sin centralton – d, e, c, f, g, a, h – vilket också är den tonföljd som utgör styckets cantus firmus och som spelas på låg volym, ”som ett eko”. Denna cantus firmus färgas kromatiskt och behandlas som ända upp till fyrstämmig kanon. Ungefär samma förfaringssätt utsätts den volymstarkare melodistämman för, som i sin grundform består av enbart tonerna d, c, e, f, h, c, a, g; alltså ett elementärt, diatoniskt tonmaterial – en ”vit” musik som skuggas av kromatiken. *Skuggor och Dagrar* finns också i en senare version för enmanualig orgel. Även en stråkkvartettversion lär så småningom få se dagens ljus.

När kungen kommer... för B-trumpet och fem virveltrummor (1983) är ett av de sista verk **Lars Hallnäs** komponerade före ett tioårigt men nu avslutat kompositionsuppehåll. Han skriver:

”Tänk er följande situation: Kungen har just återvänt från ett av sina fälttåg i Europa. Ett fälttåg som slutat i total katastrof. Han är förvirrad, uppgiven och mycket trött. På sin väg hem mot Stockholm blir han tvungen att stanna vid en fästning för att överrätta den kungliga fanan till de sista resterna av ett regemente. Kungens fanfar spelas. De just från kriget hemvändande trumslagarpojarna utför sin uppgift ännu en gång med brutal effektivitet. För den lokale trumpetaren är denna höstkväll livets stora ögonblick. Men just då kan han inte längre hitta rätt bland alla de toner som han har att välja på. Översten svär, hustrun gråter, trumslagarpojarna minns sina döda kamrater, kungen sover.”

När dagens ljus... för flöjt, klarinett, horn, trumpet, harpa och slagverk (1979) komponerades på beställning av en dansk ensemble men blev aldrig framfört. Efter en mycket kort och mycket hallnäs inledning följer det avsnitt för chimes och solotrumpet som här får sitt uruppförande. Det följs sedan – vilket Ny Musik hoppas kunna föra i klingande bevis längre fram – av en mer kammarmusikalisk del och avslutas med ett harpsolo. Tonsättaren har lämnat följande programförklaring:

”Stycket är skrivet som en serie variationer över traditionella bilder av ’gryningen’. Detta tema har styrt valet av instrument medan satsstrukturen har en rent kombinatorisk strukturell grund. Styckets ’idé’ ligger i detta brott mellan sats och yttre motiv: som en bataljmålning, där visserligen de traditionella motiven och deras konturer är skönjbara, men där färg och penselföring tycks sakna varje rimligt samband med de givna motiven.”

Lars Sandbergs *Före-drag* för valfri trumma (1993) ser inte mycket ut för världen vid en första, hastig blick. Det är tekniskt en närmast extremt enkel musik, men gestaltningssvårigheterna lär vara desto större. Återigen söker han sig alltså mot det elementära. I recitativiska fraser, som byggs upp av ett fåtal återkommande element, söker han frambesvärja instrumentets egen klang – inte att exploatera den, utan att sätta den fri; och det tar tid. Musiken för tankarna till trumman som urinstrument, dess klang och dess funktion: besvärjelse, procession, trolltrumma.

Liksom *När kungen kommer...* är även Johnny Granderts *Temper tantrum* ett slags programmusik. Också här är det ett misslyckande och dess följder som kommer till klang. Musiken börjar visserligen som sig bör – med melodik – flöjtigt och fladdrigt ekvilibrerande. Men så börjar instrumentet trilskas. Vissa toner kärvar och låter inte som de ska. Flöjtisten försöker smyga sig på dem. Det går inte. Han försöker ta dem med våld. Det går inte heller. Varpå följer ’temper tantrum’, det okontrollerade vredesutbrott som har givit stycket dess namn.

I gemelli – Tvillingarna – (1993) är helt enkelt en fanfar för två trumpeter. Och nog märks det att tonsättaren själv är trumpetare (näja, det är ett av många instrument i hans garderob, dock ett av dem han behärskar bäst). Här kommer halvventiler och olika typer av sordiner till användning, även mer okonventionella sådana. En riktigt smattrande liten pärla.

Tidigare fanns Stravinskys lilla men mästerliga *Fanfare for A New Theatre*. Sedan kom ingenting och ingenting... men nu vågar man nog påstå att det finns ytterligare två självklara repertoarverk för två trumpeter: *Åter-klang* och *I gemelli*.